

TRUYỆN KINH DỊ CỦA THẢO TRANG TRONG MÔI TRƯỜNG VĂN HOÁ ĐẠI CHÚNG ĐƯƠNG ĐẠI

Nguyễn Tuấn Nghĩa, Đỗ Văn Hiểu

Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Tóm tắt: Truyện kinh dị không chỉ có giá trị giải trí mà còn có giá trị gợi mở khám phá về con người và xã hội. Trong môi trường văn hóa đại chúng đương đại, truyện kinh dị tìm được cho mình một vị trí đặc biệt, cung cấp chất liệu sáng tạo cho các loại hình văn hóa nghệ thuật khác như điện ảnh và trò chơi điện tử. Trên văn đàn Việt Nam đương đại, Thảo Trang là cây bút viết truyện kinh dị thu hút được sự quan tâm của đông đảo người đọc. Truyện của Thảo Trang cũng có sự kết nối với các loại hình văn hóa nghệ thuật khác, trở thành một hiện tượng tiêu biểu cho sự tương tác giữa truyện kinh dị và môi trường văn hóa đại chúng đương đại. Bài viết này tiến hành phân tích tương quan giữa nội dung, hình thức truyện kinh dị của Thảo Trang với thị hiếu công chúng độc giả, đồng thời phân tích mối quan hệ giữa truyện kinh dị của Thảo Trang với các loại hình văn hóa đại chúng khác, từ đó làm rõ đời sống riêng của truyện kinh dị trong môi trường văn hóa đương đại.

Từ khóa: Thảo Trang, truyện kinh dị, truyền thông đa phương tiện, văn hóa đại chúng.

Nhận bài ngày 22.6.2024; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 30.8.2024

Liên hệ tác giả: Nguyễn Tuấn Nghĩa; Email: ntngia2308@gmail.com

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Truyện kinh dị mang đến cho người đọc những trải nghiệm hồi hộp, căng thẳng, sợ hãi, ám ảnh, phản kích khi đối diện với những yếu tố kinh dị, đồng thời phản ánh những nỗi sợ hãi sâu xa và những khía cạnh tối tăm trong bản chất con người. Trong *The paradox of horror: fear as a positive emotion*, đề cập đến sự phổ biến của thể loại kinh dị trong nghệ thuật, đặc biệt là điện ảnh, Bantinaki cho rằng cảm giác sợ hãi mà chúng ta trải qua khi xem phim kinh dị khác với những trải nghiệm sợ hãi trong cuộc sống thực, đó có thể là một cảm xúc tích cực [1]. Thảo Trang là một cây bút trẻ chuyên viết tiểu thuyết, truyện ngắn kinh dị tâm linh. Sáng tác của cô được độc giả tiếp nhận qua các kênh thông tin khác nhau, đặc biệt là qua những tác phẩm chuyển thể. Truyện kinh dị của Thảo Trang có sức sống đặc biệt trong môi trường văn hóa đại chúng. Bài viết này tập trung nghiên cứu sự tác động, chi phối của môi trường văn hóa đại chúng đến truyện kinh dị của Thảo Trang, đồng thời nghiên cứu sự tác động của truyện kinh dị của Thảo Trang đến các loại hình văn hóa đại chúng khác, qua đó chỉ ra đời sống riêng của truyện kinh dị trong môi trường văn hóa đương đại.

2. NỘI DUNG

2.1. Truyện kinh dị và văn hoá đại chúng

Truyện kinh dị và văn hoá đại chúng đều hướng tới thoả mãn nhu cầu giải trí của con người, vì thế, giữa chúng có sự tương tác qua lại với nhau. Truyện kinh dị thoả mãn nhu cầu giải trí của con người thông qua những chi tiết li kì rùng rợn, còn văn hoá đại chúng “là những sản phẩm văn hoá (theo nghĩa rộng nhất, bao gồm các tác phẩm nghệ thuật, hàng tiêu dùng và nghệ thuật ẩm thực) được các chuyên gia sáng tạo và phổ biến với quan điểm cho rằng trên nền tảng thương mại, đông đảo dân chúng không phân biệt địa vị xã hội, giới tính, tuổi tác, quốc tịch,... sẽ sử dụng nó.” (K. Razlogov) [2]. Truyện kinh dị “cho phép (độc giả) khám phá nỗi sợ hãi một cách an toàn” [3]. Khi đọc truyện kinh dị, người đọc đối diện với bạo lực, cái chết, cô đơn và những mối đe dọa nằm ngoài hiểu biết của con người, nhưng tất cả những thứ đó đều không xảy ra đối với người đọc. Người đọc mặc sức tưởng tượng, mặc sức sợ hãi, nhưng luôn là sợ hãi trong cảm giác an toàn. Yếu tố kinh dị trong truyện kinh dị có khả năng kích thích cảm xúc mạnh mẽ, cho phép người đọc trải nghiệm cảm giác hồi hộp sợ hãi, kinh hoàng, ám ảnh. Truyện kinh dị cũng có thể khám phá nỗi sợ hãi đặc trưng của từng nền văn hóa. Những câu chuyện kinh dị có thể “thích ứng với các kỹ thuật kể chuyện như qua giao tiếp trực tiếp, văn bản in, điện ảnh và sự mô phỏng của các sản phẩm giải trí” [4] nên cùng với sự phát triển của công nghệ, truyện kinh dị đã được chuyển thể thành nhiều hình thức khác nhau, từ đó mở rộng khả năng tiếp cận và tương tác với đại chúng. Nhiều nhân vật và biểu tượng trong truyện kinh dị không chỉ xuất hiện trong các tác phẩm kinh dị mà còn lan rộng ra các lĩnh vực khác như thời trang, nghệ thuật và quảng cáo. Thông qua các sản phẩm thương mại, văn hóa đại chúng tác động đến quá trình sáng tác và phổ biến truyện kinh dị. Sự phát triển của điện ảnh, đặc biệt là sự xuất hiện của các bộ phim kinh dị xuất sắc đã bồi dưỡng thêm thị hiếu của công chúng về cái kinh dị trong tác phẩm nghệ thuật. Khác với điện ảnh, do lấy ngôn từ làm chất liệu, truyện kinh dị không thể giúp người đọc trực tiếp nhìn thấy, nghe thấy những cảnh rùng rợn, những tình huống gây hoang mang, sợ hãi. Truyện kinh dị có xu hướng liên kết với các loại hình văn hoá nghệ thuật nghe nhìn khác để bổ trợ cho hạn chế của mình.

Văn hóa đại chúng khuyến khích sự tương tác giữa tác giả và độc giả thông qua các diễn đàn, mạng xã hội và các sự kiện văn hóa. Điều này giúp các tác giả kịp thời nhận được phản hồi và tiến hành điều chỉnh nội dung sao cho phù hợp hơn với thị hiếu của độc giả. Nhiều tác phẩm kinh dị hiện nay không chỉ đơn thuần hướng tới mục đích giải trí mà còn thể hiện sự khám phá về con người và đời sống xã hội, gửi gắm những thông điệp xã hội sâu sắc. Sự phát triển của các phương tiện truyền thông hiện đại cũng góp phần khiến truyện kinh dị được phổ biến rộng rãi hơn. Các bộ phim, chương trình truyền hình và các sản phẩm giải trí đa phương tiện khác đã làm gia tăng sự quan tâm của công chúng đến thể loại này, thúc đẩy sự phát triển của truyện kinh dị. Sự tương tác giữa ba yếu tố thị hiếu – tác phẩm – thương mại tạo ra một vòng lặp kết nối giữa văn hóa đại chúng và truyện kinh dị.

Một số truyện kinh dị xuất sắc của Thảo Trang được chuyển thể hoặc trở thành cảm hứng sáng tạo cho một số loại hình văn hóa đại chúng khác. *Tết ở làng Địa Ngục* và *Kẻ Ăn Hồn* là hai truyện kinh dị của Thảo Trang được chuyển thể thành tác phẩm điện ảnh. Tuy còn một số hạn chế nhưng không thể phủ nhận sự cố gắng của đoàn làm phim trong việc chuyển thể một truyện kinh dị mang đậm yếu tố văn hóa dân gian. Xét về mặt hình ảnh, cả

Tết ở làng Địa Ngục và *Kẻ Ăn Hồn* có thể coi là bước đột phá trong thiết kế, tạo dựng bối cảnh, nhân vật, trang phục. Sự kết hợp giữa văn học và điện ảnh đã tạo ra một hiện tượng thú vị trong thể loại phim kinh dị tại Việt Nam, thu hút sự chú ý của đông đảo khán giả. Phim chuyển thể *Tết ở làng Địa Ngục* và *Kẻ Ăn Hồn* bám khá sát nguyên tác. Loạt câu chuyện về “Đom đóm câu hồn”, “Chuyến đò chở vong”,... mối quan hệ giữa các nhân vật như cặp vợ chồng Sang – Phong, sự ghen tuông giữa Sang với Khảm, sự độc đoán và gia trưởng của ông Khôi, mối thù của Thập Nương, chi tiết bài về *Rượu Sợ Người*, cách luyện rượu, mối quan hệ giữa Kẻ Ăn Hồn và Người Luyện Rượu, động cơ của các nhân vật phản diện như Sang và Thập Nương cũng được mô tả rõ nét. Cả hai bộ phim *Tết ở làng Địa Ngục* và *Kẻ Ăn Hồn* đều được phát hành trong năm 2023. Bộ phim *Tết Ở Làng Địa Ngục* đã được phát hành với định dạng phim truyền hình, được phát sóng trên các kênh truyền hình, trang web, ứng dụng chiếu phim thịnh hành ở Việt Nam như Truyền hình K+, K+CINE, App K+, Netflix. Phim *Kẻ Ăn Hồn* cũng được chiếu rộng rãi tại các rạp chiếu phim trên cả nước. Cả *Tết ở làng Địa Ngục* và *Kẻ Ăn Hồn* đều được đón nhận tích cực từ khán giả và đứng đầu danh sách phim được yêu thích trên các nền tảng trực tuyến, được đánh giá cao về mặt thương mại và giành được các giải thưởng lớn trong các liên hoan phim. Trên IMDb (một chuyên trang trực tuyến thông tin về phim điện ảnh trên toàn thế giới, đồng thời cung cấp các đánh giá, phê bình uy tín), bộ phim *Tết ở làng Địa Ngục* được chấm 6.5/10 điểm. Số điểm này cho thấy bộ phim có một số khía cạnh tích cực, nhưng cũng còn vài điểm thiếu sót. Phim *Kẻ Ăn Hồn* sau khi ra mắt cũng đạt được những thành tựu, khi trong ngày có suất chiếu đặc biệt, phim đã đạt hơn 4 tỷ đồng. Vào ngày đầu tiên chiếu chính thức, phim chính thức thu được 100.000 vé xem phim. Tiếp tục đến ngày 18 tháng 12 năm 2023, phim chính thức bán hơn 400.000 vé. Hơn một tuần sau, vé càng tăng, từ 400.000 thành 700.000 vé. Sau 1 tuần, phim chính thức đoạt 55 tỷ đồng. Doanh thu kết luận của phim là 66.8 tỷ đồng. Trên IMDb, phim *Kẻ Ăn Hồn* được chấm 5.4/10 điểm.

Tết ở làng Địa Ngục còn được lấy cảm hứng để sáng tạo nên board game *Ma Sói Làng Địa Ngục*. Trò chơi *Ma Sói làng Địa Ngục* được lấy cảm hứng từ tác phẩm *Tết ở làng Địa Ngục* của Thảo Trang, kết hợp với luật chơi của board game *Ma Sói* vốn đang thịnh hành trong giới trẻ. Board game *Ma Sói làng Địa Ngục* sử dụng luật chơi, cách triển khai trò chơi và một số chức năng trong trò chơi *Ma Sói*. Ở mỗi chức năng đó, *Ma Sói làng Địa Ngục* lại lựa chọn những nhân vật trong *Tết ở làng Địa Ngục* để thay thế cho tên gọi của chức năng đó trong trò chơi *Ma Sói*. Sự kết hợp này tạo ra một trải nghiệm chơi phong phú, đa dạng và thú vị cho người chơi. Tác phẩm *Ngủ cùng người chết* là nguồn cảm hứng để sáng tạo nên video game giải đố *Ngủ cùng người chết*. Trong trò chơi, người chơi sẽ nhập vai vào Phương Linh – nhân vật chính trong *Ngủ cùng người chết* để tìm kiếm các đồ vật bị thất lạc trong từng màn chơi. Nhìn chung, mặc dù là một tựa game được phát triển độc lập, *Ngủ cùng người chết* sở hữu đồ họa khá ấn tượng, đặc biệt là trong các cảnh quan ma quái và yếu tố kinh dị. Các hiệu ứng ánh sáng, âm thanh và thiết kế nhân vật đều tạo nên một không gian kinh dị. Tuy vẫn còn một số điểm cần hoàn thiện, nhưng *Ngủ cùng người chết* đã cho thấy tiềm năng của một tựa game kinh dị giải đố do người Việt sản xuất.

1.2. Truyện của Thảo Trang: Thoả mãn thị hiếu về cái kinh dị

Theo L. Cadière, “Đời sống tôn giáo tín ngưỡng của người Việt ở mọi giai tầng xã hội đều đặt nền tảng trên một tín ngưỡng ghi sâu vào cảm thức của mình, đó là thần thánh ma

quỷ có mặt ở khắp nơi,... mọi biến cố làm cho con người hạnh phúc, hay mọi nguyên nhân làm cho con người thất bại đều do quỷ thần tác động” [5]. Quỷ thần ở đây có thể hiểu là ma quỷ, thần linh, gọi chung là các thế lực siêu nhiên nằm ngoài sự hiểu biết của con người. Chúng chi phối cuộc sống của con người, khiến con người vui vẻ, hạnh phúc nhưng cũng khiến con người trở nên độc ác, tàn nhẫn. Thế lực này có rất nhiều dạng thức tồn tại, nhưng điểm chung của chúng là sự bí ẩn, lẫn lộn, mơ hồ, không rõ ràng trong nhận thức của con người. “*Cảm xúc cũ nhất và mạnh mẽ nhất của loài người là nỗi sợ hãi, và nỗi sợ hãi lâu đời nhất và mạnh mẽ nhất là nỗi sợ điều chưa biết*” [6]. Càng chưa biết, con người càng tò mò, tìm cách để có thể nhìn thấy, giao tiếp, thậm chí chi phối, thao túng chúng cho những mục đích riêng của mình. Thảo Trang cũng khai thác các câu chuyện về yếu tố ma quỷ, vong hồn, thần linh, thờ cúng,... trong tín ngưỡng của người Việt và lồng vào cái kinh dị. Đó là câu chuyện về việc con người triệu hồi các loài ma quỷ như Ma Gà, Chó Đội Nón Mê ám hại người khác trong *Cô giáo tôi nuôi ma gà*, *Ngôi nhà có con chó ma*; câu chuyện về các thầy cúng giết người để luyện các loài bùa chú nhằm thay đổi tính cách, số mệnh của con người như bùa ngải trong *Oán linh gọi cửa*, *Hồn ma xông đất*,... bùa Thần Giữ Cửa trong *Ăn trộm thần tài*,... Nhiều tác phẩm không chỉ dừng lại ở việc kể chuyện mà còn truyền tải những thông điệp về đạo đức, công lý và hậu quả của những hành động sai lầm. Điều này làm cho các tác phẩm của Thảo Trang không chỉ mang tính giải trí mà còn chứa đựng các giá trị văn hóa và nhân văn.

Để tác động một cách mạnh mẽ nhất tới cảm xúc sợ hãi của độc giả, trong truyện kinh dị, cái kinh dị được thể hiện qua sự độc ác, tàn bạo vượt ra khỏi sự tưởng tượng có tính chất an toàn ban đầu của độc giả. Đó có thể là những loại ma quỷ với hình thù kinh dị không tưởng, khát máu đến rợn người hoặc có thể là sự tàn nhẫn, máu lạnh của một con người. Trong truyện kinh dị của Thảo Trang, các linh hồn, ma quỷ là loại nhân vật có đủ khả năng gây ám ảnh, “khủng bố” tinh thần độc giả xuyên suốt câu chuyện. Đây chính là những nhân vật gây ra những vụ án mạng rất man rợ trong truyện, tiêu biểu như mợ Tú Lan trong *Đêm trắng đòi mạng*, con Quỷ Nguyệt trong *Rừng đèn đuổi quỷ*,... Động cơ của những nhân vật này là giết người theo một mệnh lệnh nhất định nào đó hoặc theo bản năng khát máu của ma quỷ. Những linh hồn, ma quỷ này vốn ẩn nấp, sau đó đột ngột xuất hiện, gây những án mạng kinh hoàng, rồi lại đột ngột biến mất. Sức mạnh của ma quỷ, oan hồn khiến cho cả một cộng đồng bất lực trước những cái chết cận kề mà không có cách nào giải thoát. Chính điều này tạo nên một không khí ngột ngạt, rùng rợn cho câu chuyện. Trong khi đó, những con người xấu xa hoặc con người bị ma quỷ, vong hồn chiếm đoạt thể xác thường tạo nên cảm giác ghê sợ bởi sự tàn độc, nhẫn tâm và mưu mô. Loại nhân vật này thường ẩn sau vỏ bọc lương thiện, sau vẻ ngoài hết sức bình thường. Chẳng hạn như Thập Nương trong *Tết ở làng Địa Ngục* và *Kẻ Ăn Hồn* không chỉ đơn thuần là hiện thân của cái ác mà còn mang trong mình những tâm tư khá phức tạp. Chính thâm cảnh bị toán cướp ở trường Nhà Hồ sát hại cả gia đình khiến Thập Nương trở nên tàn nhẫn và luôn nung nấu ý định trả thù. Thập Nương đã sử dụng chính bào thai trong bụng mình để luyện thành Cổ Trùng Nhân Mạng, nhờ đó có được sức mạnh sai khiến quỷ thần. Tuy nhiên Thập Nương cũng phải đánh đổi bằng thân xác của mình, trở thành một vong hồn vất vưởng. Bằng việc chiếm đoạt thân xác hoặc thao túng con người nhờ lợi dụng những ẩn ức của họ, Thập Nương đã biến những người bị thao túng thành hung thủ giết người, gây hoang mang, kinh hãi cho dân làng. Tai

họa mà Thập Nương gây ra cho dân làng Địa Ngục gây tác hại cho nhiều thế hệ, kéo dài đến hàng trăm năm.

Cái kinh dị trong truyện của Thảo Trang còn được tô điểm bởi không gian nghệ thuật. Trong tác phẩm của mình, Thảo Trang thường sử dụng không gian thực tế và không gian giả tưởng. Không gian thực tế đó là những làng bản hẻo lánh ở vùng biên giới như bản Mòng trong *Ma xó ở bản Mòng*, làng Quái Kê trong *Cô giáo tôi nuôi ma gà*, những ngôi làng vùng đồng bằng như làng Báo Đáp trong *Rước đèn đuổi quỷ*, những làng chài ven biển như thôn Bạch Linh trong *Đêm trăng đòi mạng*, những đô thị cổ trong *Thảm án hoa mai vàng* và cả những đô thị hiện đại trong *Bà Đỏ*, *Tài xế taxi đêm*. Những sự vật như ngôi nhà, dòng suối, con thuyền,... đến đời sống sinh hoạt của con người gợi lên nét thân thuộc trong không gian truyện. Để tăng tính kinh dị, tác giả thường làm cho không gian đó bị cô lập, tách biệt với thế giới bên ngoài. Chẳng hạn như trong *Tết ở làng Địa Ngục* và *Kẻ Án Hồn*, người dân trong làng không thể ra khỏi làng Địa Ngục, nếu cố tình ra khỏi làng sẽ bị mắc bệnh mờ hồi máu hoặc bị đom đóm câu hồn giết chết. Trong không gian hạn chế, con người dường như không có cách nào chống trả hoặc thoát khỏi các thế lực ma quỷ. Những câu chuyện lấy bối cảnh đô thị tạo hiệu ứng kinh dị bằng cách hạn chế sự xuất hiện của con người và các hoạt động thường nhật, thay vào đó là sự xuất hiện của những thế lực ma quỷ, vong hồn gây nên những cái chết kinh hoàng như trong *Bà Đỏ* và *Oan hồn xông đất*. Không gian vốn dành cho sự đông đúc, nhộn nhịp lại thiếu vắng sức mạnh của cộng đồng khiến nhân vật cảm thấy bất an trước những yếu tố siêu nhiên, những sự kiện kinh dị. Chi tiết bóng tối, tiếng động lạ, quạ đen, tiếng chó sủa ma góp phần tạo nên cảm giác hồi hộp và sợ hãi cho người đọc. Yếu tố kinh dị cũng xuất hiện trong không gian giả tưởng, siêu hình của những giấc mơ. Đây là không gian kì bí, mơ hồ đối với cả nhân vật và độc giả. Trong không gian này, các yếu tố kinh dị của tự nhiên và các thế lực ma quỷ vong hồn tương tác trực tiếp với nhân vật tạo nên một bầu không khí căng thẳng, ngột ngạt. Các tác phẩm sử dụng nhiều không gian giả tưởng có thể kể đến *Người hóa sói*, *Ngủ cùng người chết*.

Truyện kinh dị của Thảo Trang chủ yếu sử dụng người kể chuyện ngôi thứ ba. Ngôi thứ ba cho phép người kể có cái nhìn bao quát về sự kiện và nhân vật, không gian, thời gian. Người kể chuyện có thể dẫn dắt độc giả qua những khung cảnh rừng rợn mà không bị giới hạn bởi góc nhìn của một nhân vật cụ thể, bối cảnh và sự hiện diện của các yếu tố kinh dị đều được miêu tả một cách chi tiết làm tăng kịch tính cho tác phẩm. Trong *Tết ở làng Địa Ngục*, sự kiện “Mùng Hai Tết, cả làng chôn sống” diễn ra rất rùng rợn, dân làng Địa Ngục sợ hãi trước cảnh mẹ con Thị Lam ăn xác người, ông Thập bất lực trước quyết định chôn sống tất cả mẹ con Thị Lam của dân làng. Bên cạnh người kể chuyện ngôi thứ ba, tác giả cũng sử dụng người kể chuyện ngôi thứ nhất. Trong truyện *Ngủ cùng người chết*, *Cô giáo tôi nuôi ma gà*, *Tử Nguyệt*,... việc sử dụng người kể chuyện ngôi thứ nhất khiến người đọc cảm nhận sâu sắc hơn về tâm trạng, cảm xúc và nỗi sợ hãi của nhân vật trước cái kinh dị. Người đọc cảm thấy như mình đang trải nghiệm những sự kiện kinh dị cùng với nhân vật. Khi câu chuyện được kể từ điểm nhìn của nhân vật, độc giả chỉ biết những gì nhân vật biết, do đó những yếu tố bất ngờ, gây sốc có thể được thể hiện một cách mạnh mẽ hơn. Thảo Trang còn thử nghiệm kết hợp cả trần thuật từ ngôi thứ nhất và trần thuật từ ngôi thứ ba trong cùng một tác phẩm để tận dụng những ưu điểm của cả hai ngôi kể này. Trong *Bà Đỏ*, nửa đầu câu chuyện tác giả sử dụng người kể chuyện ngôi thứ ba để có cái nhìn bao quát về

bối cảnh của câu chuyện, sự hiện diện của các nhân vật. Đến nửa sau của tác phẩm, ngôi thứ nhất được sử dụng khi nhân vật Hoài Anh – con của ông Long, xưng “tôi”, kể câu chuyện của mình. Bằng cách sử dụng ngôi thứ nhất, những suy nghĩ, sự sợ hãi ám, ảnh của Hoài Anh khi đối mặt với hiểm nguy và nhân vật kinh dị trở nên rất chân thực và sinh động. Thảo Trang thường sử dụng giọng trần thuật ma quái, kinh hoàng, sợ hãi làm tăng chất kinh dị cho tác phẩm của mình. Giọng ma quái, kinh hoàng, sợ hãi được sử dụng ở những đoạn miêu tả âm thanh, ánh sáng và cảm giác sợ hãi. Nhịp điệu câu văn chậm rãi, lấp lửng, dần dần cuốn người đọc vào một khung cảnh tối tăm, u ám, bất an. Chẳng hạn như trong truyện *Bà Đỏ*, tác giả đã sử dụng giọng ma quái khi kể về cảnh ông Long lên kiểm tra phòng học ở trường đại học X vào một đêm mất điện: “*Ông Long run lấy bảy bước đi dưới cơn mưa lâm thâm, ánh đèn pin dưới chân cũng theo đó mà rung lên từng hồi. Một tiếng chim lợn ở đâu kêu vang rền làm cho ông Long rợn cả tóc gáy...*”.

Trong truyện kinh dị của mình, Thảo Trang thường sử dụng cấu trúc tự sự kiểu trinh thám và cấu trúc tự sự kiểu cổ tích. Cấu trúc tự sự kiểu trinh thám được tạo thành bởi yếu tố tội ác, thám tử, manh mối, chứng cứ, hung thủ và thường được kết hợp với những đột biến (plot twist) ở cuối truyện. Truyện kinh dị của Thảo Trang thường tái hiện hành trình đi tìm hung thủ và giải mã bí ẩn kinh dị xung quanh những vụ án mạng. Trong *Đêm trăng đòi mạng*, tội ác là vụ án giết vợ Tú Lan sau đó biến cô thành quỷ ăn thịt người, hành trình đi tìm hung thủ được thực hiện bởi Điền con ông Bá Hùm, manh mối trong câu chuyện này rất ít, chỉ có những lá bùa dính máu trong phòng của Tú Lan. Hung thủ là Bà Bá Hùm – mẹ của Điền và lão Kiệm. Đây là hai người rất gần gũi với Điền và không có động cơ rõ ràng. Việc hai nhân vật này là hung thủ chính là đột biến (plot twist) của truyện. Manh mối và bằng chứng trong truyện kinh dị của Thảo Trang thường rất ít, có một số câu chuyện thậm chí còn không có manh mối khiến cho quá trình suy luận và tìm kiếm sự thật trở nên mờ mịt, kết hợp với sự xuất hiện dày đặc của các yếu tố ma quỷ trước và sau mỗi vụ án mạng khiến câu chuyện trở nên ngột ngạt và ám ảnh. Cấu trúc tự sự kiểu trinh thám điều tra, tìm kiếm manh mối và giải mã bí ẩn tạo nên không khí căng thẳng, hồi hộp, lôi cuốn, hấp dẫn người đọc. Cấu trúc tự sự kiểu cổ tích sắp xếp sự kiện theo trình tự thời gian, thường bắt đầu bằng việc giới thiệu bối cảnh, giới thiệu các nhân vật, các sự kiện lần lượt diễn ra dẫn đến xung đột và giải quyết các xung đột đó. Trong *Tết ở làng Địa Ngục*, các sự kiện kinh dị chỉ diễn ra trong vài ngày dịp Tết Nguyên Đán, câu chuyện bắt đầu bằng việc giới thiệu bối cảnh làng Địa Ngục, cơn ác mộng của ông Thập về sự diệt vong của cả làng, sau đó là các vụ án mạng với dã man và ám ảnh và cuối cùng là sự kiện dân làng Địa Ngục bị thảm sát hàng loạt bằng Hỏa Xa Địa Ngục. Cấu trúc tự sự kiểu cổ tích với sự xuất hiện ngày càng nhiều của ma quỷ, vong hồn cùng với các thế lực đen tối đã đẩy nhân vật vào tình thế không lối thoát. Sắp xếp sự kiện theo trật tự thời gian, khai thác quan hệ nhân quả, kịch tính tăng dần đã tạo nên sự hồi hộp, hứng thú cho người đọc.

Thảo Trang thường sử dụng motif điềm báo – mộng báo và motif lời nguyền – báo ứng. Hai motif này đóng vai trò quan trọng trong xây dựng cốt truyện và tạo ra cảm giác hồi hộp, căng thẳng cho độc giả. Motif điềm báo – mộng báo với những giấc mơ kì lạ, thường mang tính chất tiên tri, dự báo về tương lai qua những hình ảnh đáng sợ hoặc những biểu tượng bí ẩn. Các dấu hiệu từ thiên nhiên như tiếng quạ kêu, tiếng chó sủa ma, đom đóm câu hồn, những linh hồn, ma quỷ hay đơn thuần chỉ là sự bất an của nhân vật cũng là

biểu hiện của motif này. Trong *Tết ở làng Địa Ngục* và *Kẻ Ấm Hồn*, sự xuất hiện của đàn đom đóm câu hồn hay Con Đò Chở Vong là điềm báo về cái chết. Motif lời nguyện – báo ứng được cấu tạo từ những lời nguyện của những người bị hại hoặc các thể lực siêu nhiên và sự trừng phạt đối với những hành động sai trái. Độc giả hồi hộp khi chứng kiến các nhân vật phải đối diện với những lời nguyện và sự thực hiện lời nguyện. Nhân vật thường phải trải qua nhiều thử thách hoặc thực hiện những hành động đền bù để có thể thoát khỏi lời nguyện đó. Trong truyện kinh dị của Thảo Trang, báo ứng thường được thực hiện bởi linh hồn của những người bị hại hoặc các thể lực ma quỷ. *Tết ở làng Địa Ngục* có nhắc đến cái chết của những người ăn cá ở con suối gần làng Địa Ngục: cá ở dòng suối đó đều đã hóa thành tinh, những người từng bắt cá và ăn cá dưới suối đều chết rất bí thảm.

Trong truyện kinh dị, ta thấy sự xuất hiện dày đặc, có hệ thống của lớp từ ngữ, tạm gọi là “lớp từ ngữ kinh dị, rùng rợn, ma quái”. Nó được sử dụng để biểu đạt các trạng thái tâm lý, cảm xúc *bất thường, quá hạn độ* của con người. Sự dị thường, kì quái ở đây khá đa dạng. Đó có thể là sự vật, sự việc (ma, quỷ, cái chết,...), hành vi (hú, hét, đột quỵ, giết,...), hay trạng thái tâm lý (lo lắng, sợ hãi, khiếp đảm,...),... [7]. Trong truyện của Thảo Trang, yếu tố kinh dị được đẩy lên cao hơn thông qua sử dụng lớp từ ngữ liên quan đến thể xác kết hợp với thủ pháp gây sốc bất ngờ (jump scare) khiến độc giả không kịp chuẩn bị tâm lý. Chẳng hạn như những hồn ma, xác chết với “*khuôn mặt bị băm nát*”, “*rỉ máu, bốc mùi tanh nồng nặc*”, “*nội tạng bị moi hết*”, “*hai hốc mắt rỗng tuếch, đen ngòm*”, “*gương mặt xám xịt, vài con dòi đang bò lổm ngổm*”,... được sử dụng dày đặc trong các câu chuyện kinh dị. Điều đó khiến độc giả, mỗi khi nhắm mắt lại đều thấy hiện lên trong đầu mình một hình ảnh kinh dị. Những hình ảnh như xác chết, máu me, và sự phân hủy gây nên cảm giác ghê tởm cùng với nỗi đau của nhân vật tác động tới tâm trí độc giả và đôi lúc chính độc giả cũng cảm nhận được nỗi đau ấy trên cơ thể mình.

Thảo Trang thường sử dụng đồng dao và vè về các hiện tượng ma quái, kì bí để tạo không khí bí ẩn, rùng rợn. Trong *Kẻ Ấm Hồn*, bài vè do những đứa trẻ ở làng Địa Ngục đọc là lời tiên đoán, dự báo về cái chết của năm người theo công thức luyện Rượu Sợ Người. Đồng dao và vè trong truyện kinh dị của Thảo Trang thường lặp đi lặp lại, khiến người đọc cảm thấy như bị cuốn vào vòng xoáy không thoát ra được. Trong *Tết ở làng Địa Ngục*, những đứa con nhà Thị Lam hóa quỷ sau khi bị cả làng chôn sống thường ngân nga bài vè: “*Ve vè vè ve/ Cả làng chết hết/ Chúng tao cả mừng.*” Đến những hồi cuối của truyện, khi những đứa trẻ trong làng Địa Ngục bị trộm mất hồn phách và bị Thập Nương chi phối, bài vè đó lại xuất hiện nhiều hơn nữa. Bài vè lặp đi lặp lại trong những khung cảnh kinh dị giống như một sự tra tấn, khủng bố đối với dân làng Địa Ngục. Mặc dù không phải là yếu tố chính, đồng dao và vè vẫn góp phần tạo nên không khí kinh dị trong truyện thông qua nhịp điệu, nội dung và cách thể hiện riêng. Sự kết hợp giữa các yếu tố dân gian này làm tăng thêm sự ám ảnh, khiếp sợ và hồi hộp cho độc giả.

3. KẾT LUẬN

Trong không gian văn hóa đương đại, truyện kinh dị có một vị trí đặc thù. Thông qua những câu chuyện kinh dị, thông qua lối kể chuyện kinh dị, loại truyện này đã mang đến cho người đọc trải nghiệm đặc thù, kích phát đến tận cùng nỗi sợ hãi của con người trước cái ác. Yếu tố kinh dị sẽ tác động trực tiếp đến công chúng hơn nếu được hỗ trợ bởi âm thanh, ánh sáng và những yếu tố trực quan khác. Đây chính là một trong những lí do dẫn

đến sự kết nối giữa truyện kinh dị và các loại hình văn hóa nghe nhìn. Truyện kinh dị của Thảo Trang không chỉ hướng tới mục đích giải trí, mà còn hướng tới gửi gắm những thông điệp sâu sắc về con người, xã hội, văn hóa, chạm đến những vùng sâu kín trong tâm hồn con người. Sự tác động qua lại giữa truyện kinh dị của Thảo Trang với thị hiếu công chúng và các loại hình văn hóa nghe nhìn khác đã thể hiện một cách sâu sắc đời sống của truyện kinh dị trong môi trường văn hóa đại chúng đương đại.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Katerina Bantinaki (2012), The paradox of horror: fear as a positive emotion, *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, Volume 70 Issue 4, pp.383-392.
2. Nguyễn Văn Dân (2006), *Văn hóa và phát triển trong bối cảnh toàn cầu hóa*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, tr.99.
3. Simon Bacon (2023), *The Evolution of Horror in the Twenty-First Century*, Lexington Books, pp.13.
4. Susan Stewart (1982), The Epistemology of the horror story, *The Journal of American Folklore*. Volume 95, Issue 375, pp.35-50.
5. Đỗ Trinh Huệ (2006), *Văn hóa, tôn giáo, tín ngưỡng Việt Nam dưới nhãn quan học giả L. Cadière*, Nxb Thuận Hóa, Hà Nội, tr.112.
6. Lovecraft H. P. (1939), *Supernatural Horror in Literature*, The Outsider and Others, pp.12.
7. Võ Thị Bảy (2023), *Đặc điểm truyện kinh dị Việt Nam nửa đầu thế kỉ XX*, Trường Đại học Khoa học Đại học Huế, tr.125.
8. Thảo Trang (2023), *Tết ở làng Địa Ngục*, Nxb Thanh Niên, Hà Nội.
9. Thảo Trang (2024), *Kẻ Ẩn Hồn*, Nxb Phụ nữ Việt Nam, Hà Nội.
10. Thảo Trang (2022), *Ngủ cùng người chết*, Nxb Phụ nữ Việt Nam, Hà Nội.

THAO TRANG'S HORROR STORIES IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY POPULAR CULTURE

Abstract: Horror stories not only serve as entertainment but also provoke deep insights into human nature and society. In the context of contemporary popular culture, horror has secured a distinctive position, providing rich creative material for other forms of art, such as cinema and video games. In the Vietnamese literary scene, Thảo Trang stands out as a horror writer who has captured widespread attention. Moreover, her stories connect with other artistic and cultural forms, making her work a notable example of the interaction between horror fiction and contemporary popular culture. This article will explore the relationship between the themes and style of Thảo Trang's horror stories and the tastes of her readership. It will also analyze the connection between her horror fiction and other forms of popular culture, shedding light on the distinctive life of horror stories within today's cultural environment.

Keywords: Thao Trang, horror stories, multimedia, popular culture.